

Council of Europe Treaty Series – No.197
Non official translation in Norwegian

1 Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel

Warszawa, 16. mai 2005

Fortale

Europarådets medlemsstater og de øvrige signatarer til denne konvensjonen,

som tar i betraktning at det er Europarådets mål å oppnå større enhet mellom medlemmene,

som tar i betraktning at handel med mennesker innebærer et brudd på menneskerettighetene og en krenkelse av menneskets verdighet og integritet,

som tar i betraktning at handel med mennesker kan føre til slaveri for ofrene,

som tar i betraktning at respekt for ofres rettigheter, beskyttelse av ofre og tiltak for bekjempelse av menneskehandel må være det overordnede mål,

som tar i betraktning at alle tiltak og initiativ mot menneskehandel må være ikke-diskriminerende, ta hensyn til likestilling mellom kjønnene og ta utgangspunkt i barns rettigheter,

som minnes at medlemsstatenes utenriksministre i sine erklæringer på Ministerkomiteens 112. (14.–15. mai 2003) og 114. (12.–13. mai 2004) sesjon krevde forsterket innsats mot menneskehandel fra Europarådets side,

som har i erindring konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (1950) og dens protokoller,

som har i erindring følgende anbefalinger fra Ministerkomiteen til Europarådets medlemsstater: Anbefaling nr. R (91) 11 om seksuell utnyttning av barn og unge voksne, pornografi og prostitusjon som gjør bruk av barn og unge voksne, samt handel med slike personer, anbefaling nr. R (97) 13 om bruk av trusler mot vitner og retten til å forsvare seg, anbefaling nr. R (2000) 11 om tiltak mot handel med mennesker med sikte på seksuell utnyttning og anbefaling Rec (2001) 16 om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning, anbefaling Rec (2002) 5 om beskyttelse av kvinner mot vold,

som har i erindring følgende anbefalinger fra Europarådets parlamentarikerforsamling: Anbefaling 1325 (1997) om handel med kvinner og tvangsprostitusjon i Europarådets medlemsstater, anbefaling 1450 (2000) om vold mot kvinner i Europa, anbefaling 1545 (2002) om en satsning mot handel med kvinner, anbefaling 1610 (2003) om migrasjon knyttet til handel med kvinner og prostitusjon, anbefaling 1611 (2003) om organhandel i Europa samt anbefaling 1663 (2004) om slaveri i hjemmet: trelldom, au pairer og postordrebruder,

som har i erindring Rådet for Den europeiske unions rammebeslutning av 19. juli 2002 om bekjempelse av menneskehandel, Rådet for Den europeiske unions rammebeslutning av 15. mars

2001 om ofres stilling i straffesaker og Den europeiske unions rådsdirektiv av 29. april 2004 om utstedelse av oppholdstillatelse til tredjestatsborgere som er ofre for menneskehandel eller som har vært utsatt for en handling til fremme av ulovlig innvandring, når de samarbeider med vedkommende myndigheter,

som tar behørig hensyn til De forente nasjoners konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet og dens protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, med sikte på å bedre den beskyttelse de gir og videreutvikle de standarder som er opprettet ved konvensjonen og protokollen,

som tar behørig hensyn til de øvrige internasjonale rettslige instrumentene av betydning ved tiltak mot menneskehandel,

som tar hensyn til behovet for å utarbeide et helhetlig internasjonalt rettslig instrument som fokuserer på menneskerettighetene til ofre for menneskehandel og opprette en egen overvåkingsmekanisme,

er enige om følgende:

Kapittel I

Formål, virkeområde, prinsipp om ikke-diskriminering og definisjoner

Artikkel 1

Konvensjonens formål

1. Denne konvensjon har som formål
  - a. å forebygge og bekjempe menneskehandel og samtidig sikre likestilling mellom kvinner og menn,
  - b. å beskytte menneskerettighetene til personer som er ofre for menneskehandel, å utarbeide en helhetlig ramme for beskyttelse av og bistand til ofre og vitner som samtidig sikrer likestilling mellom kvinner og menn, samt å sikre effektiv etterforskning og strafforfølgning,
  - c. å fremme internasjonalt samarbeid om tiltak mot menneskehandel.
2. Det opprettes en egen overvåkingsmekanisme for å sikre at partene gjennomfører konvensjonens bestemmelser på en effektiv måte.

Artikkel 2

Virkeområde

Denne konvensjonen får anvendelse på alle former for menneskehandel, nasjonal og internasjonal, enten den er forbundet med organisert kriminalitet eller ikke.

Artikkel 3

Prinsipp om ikke-diskriminering

Partenes gjennomføring av bestemmelsene i denne konvensjon, særlig tiltak for å verne om og fremme ofrenes rettigheter, skal sikres uten at det diskrimineres på noe grunnlag, slik som kjønn, rase, hudfarge, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, tilknytning til en nasjonal minoritet, formue, fødsel eller annen status.

Artikkel 4

Definisjoner

I denne konvensjon

- a. menes med «menneskehandel»: rekruttering, transport, overføring, husing eller mottak av personer, ved hjelp av trusler om eller bruk av vold eller annen form for tvang, av bortføring, av bedrageri, av forledelse, av misbruk av myndighet eller av sårbar stilling eller av å gi eller motta betaling eller fordeler for å oppnå samtykke fra en person som har kontroll over en annen person, med sikte på utnyttning. Utnytting skal som et minimum omfatte utnyttning av andres prostitusjon eller andre former for seksuell utnyttning, tvangsarbeid eller tvangstjenester, slaveri eller slaveriliknende praksis, trelldom eller fjerning av organer,
- b. skal samtykke fra et offer for «menneskehandel» til den tilsiktede utnyttningen nevnt i bokstav (a) i denne artikkel være uten betydning der noen av midlene nevnt i bokstav (a) er brukt,
- c. skal rekruttering, transport, overføring, husing eller mottak av et barn med sikte på utnyttning anses som «menneskehandel» selv om ingen av midlene nevnt i bokstav (a) i denne artikkel er brukt,
- d. menes med «barn»: enhver person under atten år,
- e. menes med «offer»: enhver fysisk person som er utsatt for menneskehandel som fastsatt i denne artikkel.

Kapittel II

Forebygging, samarbeid og andre tiltak

Artikkel 5

Forebygging av menneskehandel

1. Hver part skal treffe tiltak for samordning eller styrking av samordningen på nasjonalt plan mellom de ulike organene som har ansvaret for å forebygge og bekjempe menneskehandel.
2. Hver part skal fastsette og/eller styrke effektive strategier og programmer for å forebygge menneskehandel, blant annet ved hjelp av forskning, informasjons-, bevisstgjørings- og utdanningskampanjer, sosiale og økonomiske tiltak og opplæringsprogrammer, særlig for personer som er spesielt utsatt for menneskehandel og for fagpersonell som kommer i kontakt med menneskehandel.

3. Hver part skal fremme en tilnærming basert på menneskerettighetene og skal ha et likestillingsperspektiv og en tilnærming til beste for barn ved utarbeiding, gjennomføring og evaluering av strategiene og programmene nevnt i nr. 2.
4. Hver part skal treffe hensiktsmessige tiltak som er nødvendige for å muliggjøre lovlig migrasjon, særlig gjennom spredning av korrekt informasjon fra aktuelle myndigheter om vilkårene for lovlig innreise til og opphold på partens territorium.
5. Hver part skal treffe særlige tiltak for å redusere barns utsatthet for menneskehandel, særlig ved å skape et beskyttende miljø rundt barna.
6. Tiltak etablert i samsvar med denne artikkel skal, der det er hensiktsmessig, involvere ikke-statlige organisasjoner, andre aktuelle organisasjoner og andre deler av det sivile samfunn som er engasjert i arbeidet med å forebygge menneskehandel og å beskytte eller bistå ofre.

Artikkel 6

Tiltak for å motvirke etterspørselen

For å motvirke etterspørsel som fremmer utnytting av enhver art av mennesker, særlig kvinner og barn, og som fører til menneskehandel, skal hver part vedta eller styrke lovgivnings-, forvaltnings-, utdannings-, sosiale, kulturelle eller andre tiltak, herunder:

- a. forskning på beste praksis, metoder og strategier,
- b. bevisstgjøring om mediernes og det sivile samfunns ansvar for og viktige rolle med hensyn til å påpeke at etterspørselen er en underliggende årsak til menneskehandel,
- c. målrettede opplysningskampanjer som, hvis hensiktsmessig, kan omfatte blant annet offentlige myndigheter og politiske beslutningstakere,
- d. forebyggende tiltak, herunder undervisningsprogrammer for gutter og jenter som ledd i skolegangen som fremhever at kjønnsdiskriminering er uakseptabelt og har svært alvorlige konsekvenser, viktigheten av likestilling mellom kjønnene og alle menneskers verdighet og integritet.

Artikkel 7

Grensetiltak

1. Med forbehold for internasjonale forpliktelser i forhold til fri bevegelse for personer, skal partene så langt det er mulig styrke grensekontrollen slik det kreves for å forebygge og avdekke menneskehandel.
2. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre hensiktsmessige tiltak for å hindre, så langt det er mulig, at transportmidler som drives av kommersielle transportører, blir brukt til å gjennomføre straffbare handlinger fastsatt i samsvar med denne konvensjon.
3. Der det er hensiktsmessig, og med forbehold for gjeldende internasjonale konvensjoner, skal slike tiltak blant annet fastsette en forpliktelse for kommersielle transportører,

herunder ethvert transportselskap eller eier eller operatør av ethvert transportmiddel, til å forvisse seg om at alle passasjerer har reisedokumentene som kreves for innreise til mottakerstaten.

4. Hver part skal i samsvar med sin nasjonale lovgivning treffe nødvendige tiltak for å fastsette sanksjoner ved brudd på forpliktelsen nevnt i nr. 3 i denne artikkel.
5. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for, i samsvar med sin nasjonale lovgivning, å tillate at personer innblandet i straffbare handlinger fastsatt i samsvar med denne konvensjonen nektes innreise, eller får sitt visum tilbakekalt.
6. Partene skal styrke samarbeidet mellom grensekontrollorganer, blant annet ved å opprette og opprettholde direkte kommunikasjonskanaler.

Artikkel 8

Dokumentsikkerhet og dokumentkontroll

Hver part skal treffe de tiltak som er nødvendige

- a. for å sikre at reise- eller identitetsdokumenter som utstedes av parten er av en slik kvalitet at de ikke lett kan misbrukes og ikke lett kan forfalskes eller ulovlig endres, kopieres eller utstedes, og
- b. for å sikre integriteten og sikkerheten til reise- eller identitetsdokumenter som utstedes av eller på vegne av parten og for å hindre at de lages og utstedes ulovlig.

Artikkel 9

Dokumenters legitimitet og gyldighet

På anmodning fra en annen part skal en part, i samsvar med sin nasjonale lovgivning, innen rimelig tid verifisere ektheten og gyldigheten til reise- eller identitetsdokumenter som er eller angivelig skal være utstedt i dens navn, og som mistenkes for å være brukt i forbindelse med menneskehandel.

Kapittel III

Tiltak for å beskytte og fremme ofres rettigheter og samtidig sikre likestilling mellom kvinner og menn

Artikkel 10

Identifikasjon av ofre

1. Hver part skal sørge for at kompetent myndighet har personell som har trening i og er kvalifisert for arbeidet med å forebygge og bekjempe menneskehandel, identifisere og bistå ofre, herunder barn, og skal påse at de ulike myndighetene samarbeider både med hverandre og med aktuelle støtteorganisasjoner, slik at ofrene kan identifiseres ved en prosedyre som tar tilbørlig hensyn til den spesielle situasjonen som kvinner og barn som er ofre for menneskehandel befinner seg i, og, der det er aktuelt, gis oppholdstillatelse på vilkår som fastsatt i artikkel 14 i denne konvensjon.

2. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å identifisere ofre, der det er hensiktsmessig i samarbeid med andre parter og aktuelle støtteorganisasjoner. Hver part skal påse at dersom kompetent myndighet har rimelig grunn til å tro at en person har vært offer for menneskehandel, skal personen ikke måtte forlate partens territorium før kompetent myndighet har gjennomført identifikasjonsprosedyren for å fastslå om vedkommende har vært offer for en straffbar handling etter artikkel 18 i denne konvensjon og skal likeledes påse at personen får den bistand som er fastsatt i artikkel 12 nr. 1 og 2.
3. Når offerets alder er uviss og det er grunn til å tro at offeret er barn, skal han eller hun anses for å være barn og omfattes av særskilte beskyttelsestiltak inntil hans/hennes alder er verifisert.
4. Så snart et barn uten følge er identifisert som et offer, skal hver part
  - a. sørge for at barnet blir representert ved en verge, organisasjon eller myndighet, som skal ivareta barnets beste,
  - b. ta de nødvendige skritt for å fastslå hans/hennes identitet og nasjonalitet,
  - c. gjøre sitt ytterste for å spore opp hans/hennes familie når dette er til beste for barnet.

Artikkel 11

Vern av privatliv

1. Hver part skal beskytte ofres privatliv og identitet. Personopplysninger skal lagres og brukes i henhold til vilkår hjemlet i Konvensjon om personvern i forbindelse med elektronisk databehandling av personopplysninger (ETS nr. 108).
2. Hver part skal treffe tiltak for å sikre at særlig identiteten til et barn som har vært offer for menneskehandel, eller detaljer som muliggjør identifikasjon, ikke gjøres offentlig kjent gjennom mediene eller på annet vis, unntatt når det i særskilte tilfeller gjøres for å lette oppsporingen av familiemedlemmer eller på annen måte sikre barnets velferd og beskyttelse av barnet.
3. Hver part skal vurdere å vedta, i samsvar med artikkel 10 i konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter slik den fortolkes av Den europeiske menneskerettighetsdomstol, tiltak med sikte på å oppmuntre mediene til å beskytte ofrenes privatliv og identitet gjennom selvregulering, offentlig regulering eller samregulering.

Artikkel 12

Bistand til ofre

1. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å bistå ofre med deres fysiske, psykiske og sosiale restitusjon. Bistanden skal minst omfatte:

- a. en levestandard som kan sikre deres livsopphold gjennom tiltak som: egnet og trygt husvære, psykologisk og materiell bistand,
  - b. tilgang til øyeblikkelig medisinsk hjelp,
  - c. tolke- og oversettertjenester ved behov,
  - d. rådgivning og informasjon, særlig om deres juridiske rettigheter og om tilgjengelige tjenester, på et språk de forstår,
  - e. bistand som muliggjør at deres rettigheter og interesser kan bli presentert og vurdert på de rette stadier i strafforfølgingen av lovbrytere,
  - f. tilgang til utdanning for barn.
2. Hver part skal ta behørig hensyn til offerets sikkerhets- og beskyttelsesbehov.
  3. Hver part skal i tillegg sørge for nødvendig medisinsk og annen bistand til ofre med lovlig opphold på partens territorium som er uten tilstrekkelige midler og har behov for bistand.
  4. Hver part skal vedta regler som fastsetter på hvilke vilkår ofre med lovlig opphold på partens territorium, skal ha adgang til arbeidsmarkedet, til yrkesopplæring og utdanning.
  5. Hver part skal, når det er hensiktsmessig og på vilkår fastsatt i partens nasjonale lovgivning, treffe tiltak for å samarbeide med ikke-statlige organisasjoner, andre aktuelle organisasjoner eller andre deler av det sivile samfunn som yter bistand til ofre.
  6. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å sikre at bistand til ofre ikke gjøres betinget av at han eller hun er villig til å vitne.
  7. I forbindelse med gjennomføringen av bestemmelsene i denne artikkel, skal hver part påse at tjenester ytes på grunnlag av samtykke og informasjon, med behørig hensyntaken til de særlige behovene til personer som befinner seg i en utsatt stilling og til barns rettigheter for så vidt gjelder husvære, utdanning og nødvendig helsehjelp.

Artikkel 13

Rekonvalesens og refleksjonsperiode

1. Hver part skal i sin nasjonale lovgivning gi bestemmelser om en refleksjonsperiode på minst 30 dager når det er rimelig grunn til å tro at personen det gjelder er et offer. Perioden skal være tilstrekkelig til at personen kan komme til hektene og unnsnippe menneskehandlerens innflytelse og/eller til å treffe en informert beslutning om å samarbeide med kompetent myndighet. I løpet av denne perioden skal det ikke kunne iverksettes utvisningsvedtak overfor han eller henne. Denne bestemmelsen er ikke til hinder for å gjennomføre tiltak i medhold av annen nasjonal saksgang, særlig i forbindelse med etterforskning og strafforfølging av de aktuelle handlingene. I denne perioden skal partene gi personene det gjelder, adgang til å oppholde seg på deres territorium.
2. I denne perioden skal personene nevnt i nr. 1 i denne artikkel ha rett til tiltak omhandlet i artikkel 12 nr. 1 og 2.

3. Partene plikter ikke å overholde denne perioden dersom hensynet til den offentlige orden er til hinder for det, eller dersom det fastslås at vedkommende feilaktig har påberopt seg status som offer.

Artikkel 14

Oppholdstillatelse

1. Hver part skal utstede fornybar oppholdstillatelse til ofre i en av eller begge de to følgende situasjonene:
  - a. kompetent myndighet anser at deres opphold er nødvendig grunnet deres personlige situasjon;
  - b. kompetent myndighet anser at deres opphold er nødvendig for deres samarbeid med rette myndigheter under etterforskningen eller strafforfølgningen.
2. Når opphold for barn som er ofre krever oppholdstillatelse, skal denne utstedes i samsvar med barnets beste og, hvis aktuelt, fornyes etter behov på samme vilkår.
3. En part kan nekte å fornye, eller kan trekke tilbake, en oppholdstillatelse i henhold til vilkår hjemlet i partens nasjonale lovgivning.
4. Dersom et offer søker om en annen type oppholdstillatelse, skal den berørte part ta hensyn til at han eller hun har, eller har hatt, oppholdstillatelse i samsvar med nr. 1.
5. Av hensyn til forpliktelsene til partene som denne konvensjons artikkel 40 viser til, skal hver part sørge for at oppholdstillatelse gitt i henhold til denne bestemmelse, ikke innskrenker retten til å søke og ta imot asyl.

Artikkel 15

Erstatning og oppreisning

1. Hver part skal sørge for at ofre fra de første gang har kontakt med kompetente myndighet, har tilgang til informasjon om relevante rettslige prosedyrer og forvaltningsprosedyrer på et språk de forstår.
2. Hver part skal i sin nasjonale lovgivning sørge for rett til juridisk bistand og fri rettshjelp for ofre på vilkår som fastsatt i partens nasjonale lovgivning.
3. Hver part skal i sin nasjonale lovgivning sørge for at ofre gis rett til erstatning fra gjerningspersonene.
4. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å sikre ofre erstatning på vilkår som fastsatt i partens nasjonale lovgivning, for eksempel gjennom etablering av et fond for erstatning til ofre eller ved tiltak eller programmer for sosial bistand til og sosial integrering av ofre; slike fond, tiltak og programmer kan eventuelt finansieres gjennom aktiva som skriver seg fra iverksetting av tiltak i henhold til i artikkel 23.

Artikkel 16

Hjemsendelse og tilbakeføring av ofre

1. Parten som et offer er statsborger av eller som personen hadde rett til fast opphold i ved innreise til territoriet til mottakerparten, skal, med behørig hensyn til hans eller hennes rettigheter, sikkerhet og verdighet, legge til rette for og godta at han eller hun tilbakeføres uten ugrunnet eller urimelig opphold.
2. Når en part tilbakefører et offer til en annen stat, skal det ved slik tilbakeføring tas behørig hensyn til hans eller hennes rettigheter, sikkerhet og verdighet og til statusen for en eventuell rettsfølgning i forbindelse med at personen er et offer, og tilbakeføringen skal helst skje frivillig.
3. På anmodning fra en mottakerpart skal en anmodet part verifisere om en person er statsborger av parten eller hadde rett til fast opphold på dens territorium ved innreise til territoriet til mottakerparten.
4. For å legge til rette for tilbakeføring av et offer som ikke har de nødvendige papirer, skal parten som personen er statsborger av, eller som personen hadde rett til fast opphold i ved innreise til territoriet til mottakerparten, samtykke i å utstede, på anmodning fra mottakerparten, de reisedokumenter eller andre tillatelser som kreves for at personen skal kunne reise til og vende tilbake til dens territorium.
5. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å etablere programmer for hjemsendelse som involverer relevante nasjonale eller internasjonale institusjoner og ikke-statlige organisasjoner. Disse programmene har som formål å hindre at ofre blir ofre på nytt. Partene må gjøre sitt beste for å bidra til ofrenes reintegrering i mottakerstaten, herunder reintegrering i utdanningssystemet og på arbeidsmarkedet, særlig ved at de skaffer seg og forbedrer sine faglige ferdigheter. For barns vedkommende bør disse programmene omfatte rett til utdanning og tiltak for å sikre tilfredsstillende omsorg eller tilbakeføring til familien eller passende omsorgstilbud.
6. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å gjøre tilgjengelig for ofre, der det er hensiktsmessig i samarbeid med andre berørte parter, kontaktinformasjon til instanser som kan bistå dem i mottakerstaten, blant annet etater ansvarlige for lov og orden, ikke-statlige organisasjoner, juridiske yrkesgrupper som kan bistå med rådgivning, og sosialetat.
7. Ofre som er barn, skal ikke tilbakeføres til en stat dersom en risiko- og sikkerhetsvurdering indikerer at en slik tilbakeføring ikke vil være til barnets beste.

Artikkel 17

Likestilling mellom kjønnene

Hver part skal ved gjennomføringen av tiltak nevnt i dette kapittel, bestrebe seg på å fremme likestilling mellom kjønnene, og skal ved utarbeiding, implementering og evaluering av tiltakene innta et likestillingsperspektiv.

Kapittel IV

Materiell strafferett

Artikkel 18

Kriminalisering av menneskehandel

Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å fastsette som straffbare lovbrudd atferden omhandlet i artikkel 4 i denne konvensjon når handlingen er begått forsettlig.

Artikkel 19

Kriminalisering av bruk av et offers tjenester

Hver part skal vurdere å vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å fastsette som straffbare lovbrudd i nasjonal lovgivning det å benytte seg av tjenester som er objekt for utnyttning som nevnt i artikkel 4 bokstav a i denne konvensjon, med kunnskap om at personen er et offer for menneskehandel.

Artikkel 20

Kriminalisering av handlinger i tilknytning til reise- eller identitetsdokumenter

Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å fastsette som straffbare lovbrudd følgende atferd, når handlingen er begått forsettlig og med formål å muliggjøre menneskehandel:

- a. å forfalske et reise- eller identitetsdokument,
- b. å anskaffe eller tilveiebringe et slikt dokument,
- c. å beholde, fjerne, skjule, beskadige eller ødelegge en annen persons reise- eller identitetsdokument.

Artikkel 21

Forsøk og medvirkning

1. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å fastsette som straffbare lovbrudd forsettlig medvirkning til en handling fastsatt som straffbar i samsvar med artikkel 18 og 20 i denne konvensjon.
2. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å fastsette som straffbare lovbrudd forsettlige forsøk på å begå en handling fastsatt som straffbar i samsvar med artikkel 18 og artikkel 20 bokstav a i denne konvensjon.

Artikkel 22

Juridiske personers ansvar

1. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å sikre at en juridisk person kan holdes ansvarlig for et straffbart lovbrudd fastsatt i samsvar med denne konvensjon når lovbruddet er begått til fordel for den juridiske personen av en fysisk person som handler enten på egen hånd eller som del av et organ tilhørende den juridiske person, og som har en ledende stilling innenfor den juridiske person basert på
  - a. fullmakt til å representere den juridiske personen,
  - b. myndighet til å treffe beslutninger på vegne av den juridiske personen,
  - c. myndighet til å utøve kontroll innenfor den juridiske personen.
2. I tillegg til tilfellene omhandlet i nr. 1, skal hver part treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at en juridisk person kan holdes ansvarlig når manglende tilsyn eller kontroll fra en fysisk persons side nevnt i nr. 1, har gjort det mulig for en fysisk person som er underlagt den juridiske persons myndighet å begå et straffbart lovbrudd fastsatt i samsvar med denne konvensjon til fordel for den juridiske person.
3. Avhengig av partens rettsprinsipper kan en juridisk persons ansvar være strafferettslig, sivilrettslig eller forvaltningsrettslig.
4. Slikt ansvar er uten betydning for det straffansvar som påhviler de fysiske personene som har begått handlingen.

Artikkel 23

Sanksjoner og tiltak

1. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å sikre at straffbare lovbrudd fastsatt i samsvar med artikkel 18 til 21, kan straffes med effektive, forholdsmessige og preventive sanksjoner. For så vidt gjelder straffbare lovbrudd fastsatt i samsvar med artikkel 18, skal disse sanksjonene inkludere frihetsstraff som kan gi grunnlag for utlevering når handlingen er begått av en fysisk person.
2. Hver part skal påse at juridiske personer som holdes ansvarlige i samsvar med artikkel 22, underlegges effektive, forholdsmessige og preventive strafferettslige eller ikke-strafferettslige sanksjoner eller tiltak, herunder økonomiske sanksjoner.
3. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å kunne inndra eller på annen måte frata midler som er benyttet til å utføre, og på utbytte som skriver seg fra, straffbare handlinger fastsatt i samsvar med artikkel 18 og artikkel 20 bokstav a i denne konvensjon, eller formuesgoder med en verdi som svarer til slikt utbytte.
4. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for midlertidig eller varig å kunne stenge en virksomhet som er benyttet til menneskehandel, med forbehold for rettighetene til godtroende tredjeparter, eller for midlertidig eller varig å kunne nekte gjerningspersonen å utøve virksomheten som lovbruddet ble begått som ledd i.

Artikkel 24

Skjerpene omstendigheter

Hver part skal påse at følgende anses som skjerpene omstendigheter ved fastsettelsen av straffen for lovbrudd fastsatt i samsvar med artikkel 18 i denne konvensjon:

- a. lovbruddet forsettlig eller grovt uaktsomt satte offerets liv i fare,
- b. lovbruddet ble begått mot et barn,
- c. lovbruddet ble begått av en offentlig tjenestemann under utførelsen av hans/hennes plikter,
- d. lovbruddet ble begått innenfor rammen av en kriminell organisasjon.

Artikkel 25

Tidligere domfellelser

Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som hjemler adgang til ved fastsettelsen av straffen å ta i betraktning rettskraftige dommer avsagt av en annen part i forbindelse med lovbrudd fastsatt i samsvar med denne konvensjon.

Artikkel 26

Bestemmelse om straffritak

Hver part skal i samsvar med grunnprinsippene i sin rettsorden hjemle adgang til å avstå fra å idømme ofre straff for deres deltakelse i ulovlig virksomhet, i den utstrekning deltakelsen skyldes at de er blitt tvunget til det.

Kapittel V

Etterforskning, strafforfølging og prosesslovgivning

Artikkel 27

Ensidig (ex parte) anvendelse og anvendelse av eget tiltak (ex officio)

1. Hver part skal sikre at etterforskning av eller strafforfølging i forbindelse med lovbrudd fastsatt i samsvar med denne konvensjon, ikke gjøres betinget av at anmeldelse inngis eller anklage fremsettes av et offer, i hvert fall når handlingen helt eller delvis ble begått på partens territorium.
2. Hver part skal sikre at ofre for lovbrudd begått på territoriet til en annen part enn parten der vedkommende er bosatt, kan inngi klage til kompetent myndighet i bostedsstaten. Dersom myndighetene som forelegges klagen, ikke selv er kompetent, skal den uten opphold oversende klagen til kompetent myndighet hos parten på hvis territorium handlingen ble begått. Klagen skal behandles i samsvar med den nasjonale lovgivning hos parten der handlingen ble begått.
3. Hver part skal ved lovgivning eller andre tiltak og i henhold til vilkår hjemlet i partens nasjonale lovgivning, sikre at enhver gruppe, stiftelse, forening eller ikke-statlig organisasjon som har som mål å bekjempe menneskehandel eller beskytte menneskerettighetene, gis mulighet til, med hans eller hennes samtykke, å bistå og/eller

støtte offeret under strafforfølgningen av lovbruddet fastsatt i samsvar med artikkel 18 i denne konvensjon.

Artikkel 28

Beskyttelse av ofre, vitner og personer som samarbeider med rettsmyndighetene

1. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å sørge for at følgende personer effektivt og behørig beskyttes mot mulige represalier eller trusler, særlig under og etter etterforskning og strafforfølgning av gjerningspersonene:
  - a. ofre,
  - b. eventuelt de som anmelder straffbare lovbrudd fastsatt i samsvar med artikkel 18 i denne konvensjon, eller som på annen måte samarbeider med etterforsknings- eller påtalemyndigheten,
  - c. vitner som avgir forklaring om lovbrudd fastsatt i samsvar med artikkel 18 i denne konvensjon,
  - d. om nødvendig, familiemedlemmer av personene nevnt i bokstav a og c.
2. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å sikre og tilby ulike former for beskyttelse. Dette kan omfatte fysisk beskyttelse, relokalisering, skifte av identitet, og bistand til å skaffe arbeid.
3. Ofre som er barn skal omfattes av særskilte beskyttelsestiltak som tar hensyn til barnets beste.
4. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for ved behov å sørge for at medlemmer av grupper, stiftelser, foreninger eller ikke-statlige organisasjoner som utfører virksomhet som nevnt i artikkel 27 nr. 3, blir behørig beskyttet mot mulige represalier eller trusler, særlig under og etter etterforskning og strafforfølgning av gjerningspersonene.
5. Hver part skal vurdere å inngå avtaler eller ordninger med andre stater med sikte på gjennomføring av denne artikkel.

Artikkel 29

Særskilt kompetente myndigheter og samordnende organer

1. Hver part skal treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at personer eller organer har særskilt kompetanse i å bekjempe menneskehandel og beskytte ofre. Slike personer eller organer skal ha den nødvendige selvstendighet, i samsvar med de grunnleggende prinsippene i partens rettsorden, slik at de kan utføre sine oppgaver effektivt og uten utilbørlig press. Slike personer eller slike organers personale skal ha nødvendig opplæring og tilstrekkelige økonomiske midler til å kunne utføre sine oppgaver.

2. Hver part skal vedta de tiltak som er nødvendige for å sikre samordning av politikk og tiltak som statlige forvaltningsorganer og andre offentlige etater iverksetter mot menneskehandel, der det er hensiktsmessig ved å opprette samordnende organer.
3. Hver part skal sørge for at de berørte tjenestemenn får opplæring, eventuelt ytterligere opplæring, i arbeidet med å forebygge og bekjempe menneskehandel, herunder opplæring i menneskerettigheter. Opplæringen kan være spesielt tilpasset den enkelte etat og skal, etter omstendighetene, fokusere på metoder som brukes til å forebygge slik handel, forfølgning av bakmennene, og beskyttelse av ofrenes rettigheter, herunder beskyttelse av ofrene mot menneskehandlerne.
4. Hver part skal vurdere å oppnevne nasjonale rapportører eller andre mekanismer for overvåking av statlige institusjoners innsats i kampen mot menneskehandel og implementeringen av krav til nasjonal lovgivning.

Artikkel 30

Rettergang

I samsvar med konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, særlig artikkel 6, skal hver part vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for under rettergangen

- a. å sikre beskyttelse av ofrenes privatliv og eventuelt deres identitet,
- b. å ivareta ofrenes sikkerhet og beskytte dem mot trusler,

i samsvar med vilkår fastsatt i partens nasjonale lovgivning og, dersom offeret er et barn, ved særlig å ivareta barnets behov og sikre dets rett til særskilte beskyttelsestiltak.

Artikkel 31

Jurisdiksjon

1. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å etablere jurisdiksjon over en straffbar handling fastsatt i samsvar med denne konvensjon når handlingen er begått
  - a. på dens territorium, eller
  - b. om bord i et skip som fører partens flagg, eller
  - c. om bord i et luftfartøy som er registrert i henhold til partens lovgivning, eller
  - d. av en statsborger av parten eller av en statsløs person som til vanlig er bosatt på dens territorium, dersom handlingen kan straffes i henhold til straffelovgivningen på det sted der den ble begått, eller dersom handlingen er begått utenfor enhver stats territoriale jurisdiksjon,
  - e. overfor en av partens borgere.
2. Hver part kan ved undertegning av konvensjonen eller deponering av sitt ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument, ved erklæring adressert til

Europarådets generalsekretær, erklære at den forbeholder seg retten til ikke å anvende, eller til bare å anvende i særskilte tilfeller eller under særskilte omstendigheter, jurisdiksjonsreglene i nr. 1 bokstav (d) og (e) i denne artikkel eller deler av disse.

3. Hver part skal treffe de tiltak som er nødvendige for å etablere jurisdiksjon over de straffbare handlinger omhandlet i denne konvensjon i de tilfeller der en påstått gjerningsperson oppholder seg på partens territorium og parten, etter en begjæring om utlevering, ikke utleverer vedkommende til en annen part utelukkende på grunnlag av hans/hennes nasjonalitet.
4. Når mer enn én part gjør krav på jurisdiksjon over en påstått straffbar handling fastsatt i samsvar med denne konvensjon, skal de involverte parter, når det er hensiktsmessig, rådføre seg med hverandre med sikte på å avgjøre hvilken jurisdiksjon som er mest hensiktsmessig for strafforfølgingen.
5. Med forbehold for folkerettens generelle regler, utelukker ikke denne konvensjon noen strafferettslig jurisdiksjon som en part utøver i samsvar med sin nasjonale lovgivning.

Kapittel VI

Internasjonalt samarbeid og samarbeid med det sivile samfunn

Artikkel 32

Alminnelige prinsipper for og tiltak i forbindelse med internasjonalt samarbeid

Partene skal, så langt det er mulig, samarbeide med hverandre i samsvar med bestemmelsene i denne konvensjon og ved å anvende relevante gjeldende internasjonale og regionale avtaler, ordninger basert på ensartet eller motsvarende lovgivning, samt nasjonal rett, om:

- forebygging og bekjempelse av menneskehandel,
- beskyttelse og bistand til ofre,
- etterforskning eller strafforfølging i forbindelse med straffbare handlinger fastsatt i samsvar med denne konvensjon.

Artikkel 33

Tiltak i tilknytning til utsatte eller savnede personer

1. Når en part, på grunnlag av informasjon den har til rådighet, har rimelig grunn til å tro at det på en annen parts territorium er umiddelbar fare for livet, friheten eller den fysiske integriteten til en person nevnt i artikkel 28 nr. 1, skal parten som besitter informasjonen, i en slik nødssituasjon uten opphold oversende opplysningene til den annen part, slik at denne parten kan treffe egnede beskyttelsestiltak.
2. Partene til denne konvensjon kan ved ettersøkning etter savnede personer, særlig savnede barn, vurdere å styrke samarbeidet seg imellom dersom den informasjon som er

tilgjengelig, gir grunn til å tro at hun/han er offer for menneskehandel. For dette formål kan partene inngå bilaterale eller multilaterale avtaler med hverandre.

Artikkel 34

Informasjon

1. Den anmodede part skal omgående underrette den anmodende part om det endelige resultatet av handlinger foretatt i henhold til dette kapittel. Den anmodede part skal også omgående underrette den anmodende part om eventuelle omstendigheter som gjør det umulig å gjennomføre de handlinger det er anmodet om, eller som vil kunne forsinke dem vesentlig.
2. Innenfor rammene for sin nasjonale lovgivning, kan en part uoppfordret oversende en annen part informasjon innhentet i forbindelse med egen etterforskning når den mener at kjennskap til slik informasjon kan hjelpe mottakerparten med å innlede eller gjennomføre etterforskning eller strafforfølgning av straffbare handlinger fastsatt i samsvar med denne konvensjon, eller kan føre til at mottakerparten fremsetter en anmodning om samarbeid etter dette kapittel.
3. Parten som oversender slik informasjon, kan før oversendelse be om at informasjonen behandles fortrolig eller benyttes på bestemte vilkår. Dersom mottakerparten ikke kan etterkomme en slik anmodning, skal den underrette parten som oversender informasjonen og denne skal deretter avgjøre om informasjonen likevel skal oversendes. Dersom mottakerparten mottar opplysningene på de fastsatte vilkår, skal den være bundet av disse vilkår.
4. All informasjon som bes oversendt i forbindelse med artikkel 13, 14 og 16, og som er nødvendig for å sikre de rettigheter som er gitt i disse artiklene, skal på anmodning fra den berørte part oversendes uten opphold og med behørig hensyn til artikkel 11 i denne konvensjon.

Artikkel 35

Samarbeid med det sivile samfunn

Hver part skal oppmuntre statlige myndigheter og offentlige tjenestemenn til å samarbeide med ikke-statlige organisasjoner, andre aktuelle organisasjoner, og medlemmer av det sivile samfunn om å opprette strategiske partnerskap for å oppnå denne konvensjons formål.

Kapittel VII

Overvåkingsmekanisme

Artikkel 36

Ekspertgruppe for tiltak mot menneskehandel

1. Ekspertgruppen for tiltak mot menneskehandel (heretter kalt «GRETA») skal overvåke partenes gjennomføring av denne konvensjon.

2. GRETA skal ha minst 10 og høyst 15 medlemmer, sammensatt under hensyntagen til kjønnsmessig og geografisk balanse og tverrfaglig kompetanse. De velges av partskomiteen for en periode på fire år, som kan forlenges en gang, og velges blant statsborgere i de stater som er parter i denne konvensjon.
3. GRETAs medlemmer velges på grunnlag av følgende prinsipper:
  - a. de skal velges blant personer med høy moral og med anerkjent sakkunnskap på områder som menneskerettigheter, bistand til og beskyttelse av ofre og tiltak til bekjempelse av menneskehandel, eller med yrkeserfaring på de områder som omfattes av denne konvensjon;
  - b. de skal tjenestegjøre i egenskap av privatpersoner og skal være uavhengige og upartiske i utøvelsen av sine verv, og de skal stille seg til rådighet slik at de kan utføre sine oppgaver på en effektiv måte;
  - c. ingen av GRETAs medlemmer kan være statsborgere av samme stat;
  - d. de bør representere de sentrale rettssystemene.
4. Reglene for valg av GRETAs medlemmer skal fastsettes av Ministerkomiteen, etter at den har rådført seg med konvensjonspartene og innhentet deres enstemmige samtykke, senest ett år etter at denne konvensjon er trådt i kraft. GRETA fastsetter selv sin forretningsorden.

Artikkel 37

Partskomit 

1. Partskomiteen skal bestå av representantene i Europarådets ministerkomité for medlemsstatene til konvensjonen, og av representanter for de konvensjonsparter som ikke er medlemmer av Europarådet.
2. Partskomiteen skal innkalles av Europarådets generalsekretær. Dens første møte skal finne sted innen ett år etter at denne konvensjonen er trådt i kraft for valg av GRETAs medlemmer. Komiteen skal deretter tre sammen på anmodning fra en tredel av partene, GRETAs formann, eller Generalsekretæren.
3. Partskomiteen fastsetter selv sin forretningsorden.

Artikkel 38

Prosedyre

1. Evalueringsprosedyren skal omfatte konvensjonspartene og skal indeles i runder med en varighet som fastsettes av GRETA. Ved starten på hver runde skal GRETA fastsette særskilte bestemmelser som evalueringsprosedyren skal baseres på.
2. GRETA skal bestemme hvordan evalueringen mest hensiktsmessig kan gjennomføres. GRETA kan særlig benytte et eget spørreskjema for hver evalueringsrunde, som kan tjene som grunnlag for evalueringen av partenes gjennomføring av denne konvensjon.

Spørreskjemaet skal sendes samtlige parter. Partene skal svare på skjemaet og på alle GRETAAs øvrige forespørsler om informasjon.

3. GRETA kan be om opplysninger fra det sivile samfunn.
4. GRETA kan alternativt, i samarbeid med de nasjonale myndigheter og «kontaktpersonen» disse myndighetene har utpekt, om nødvendig også med bistand fra uavhengige eksperter, arrangere besøk i landene. Under disse besøkene kan GRETA la seg bistå av spesialister på bestemte områder.
5. GRETA skal utarbeide et utkast til rapport som skal inneholde dens analyse av gjennomføringen av de bestemmelser evalueringen er basert på, samt forslag til hvordan den berørte part kan håndtere de problemer som er påvist. Rapportutkastet skal sendes parten som evalueres for kommentarer. GRETA skal ta hensyn til partens kommentarer når den ferdigstiller sin rapport.
6. På dette grunnlag skal GRETA vedta sin rapport og sine konklusjoner vedrørende de tiltak den berørte part har truffet for å gjennomføre bestemmelsene i denne konvensjon. Rapporten og konklusjonene skal sendes vedkommende part og partskomiteen. GRETAAs rapport og konklusjoner skal offentliggjøres straks de er vedtatt, sammen med eventuelle kommentarer fra den berørte part.
7. Uavhengig av prosedyren beskrevet i nr. 1–6 i denne artikkel, kan partskomiteen på grunnlag av GRETAAs rapport og konklusjoner vedta anbefalinger til denne parten (a) om tiltak som må iverksettes for å gjennomføre GRETAAs konklusjoner, om nødvendig med frist for fremlegging av informasjon om gjennomføringen, og (b) i den hensikt å fremme samarbeid med vedkommende part for korrekt gjennomføring av denne konvensjonen.

Kapittel VIII

Forholdet til andre internasjonale avtaler

Artikkel 39

Forholdet til Protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, som supplerer De forente nasjoners konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet

Denne konvensjon berører ikke de rettigheter og forpliktelser som følger av bestemmelsene i Protokollen for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, som supplerer De forente nasjoners konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet, og har som mål å bedre den beskyttelse protokollen gir og videreutvikle de standarder den inneholder.

Artikkel 40

Forholdet til andre internasjonale avtaler

1. Denne konvensjon berører ikke de rettigheter og forpliktelser som følger av andre internasjonale avtaler som konvensjonspartene er eller skal bli part i, og som inneholder

bestemmelser om forhold som reguleres av denne konvensjon og som sikrer bedre beskyttelse for og bistand til ofre for menneskehandel.

2. Konvensjonspartene kan inngå bilaterale eller multilaterale avtaler seg imellom om forhold som er omhandlet i denne konvensjon for det formål å utfylle eller styrke konvensjonens bestemmelser eller lette gjennomføringen av dens prinsipper.
3. Parter som er medlemmer av Den europeiske union skal i sine gjensidige forbindelser anvende Det europeiske fellesskaps og Den europeiske unions regler, i den grad det finnes regler i Fellesskapet eller Den europeiske union som kommer til anvendelse i det konkrete tilfellet, uten at dette berører denne konvensjons gjenstand og formål, og med forbehold om at den får full anvendelse for andre parter.
4. Inngenting i denne konvensjon skal berøre staters og enkeltpersoners rettigheter, forpliktelser og ansvar etter folkeretten, herunder internasjonal humanitærrett og internasjonal menneskerettslovgivning, og særlig, hvis anvendelig, konvensjonen av 1951 og protokollen av 1967 om flyktningers stilling og prinsippet om ikke-utsendelse («non-refoulement») omhandlet der.

Kapittel IX

Endring av konvensjonen

Artikkel 41

Endringer

1. Ethvert forslag fra en part om endring av denne konvensjon, skal meddeles Europarådets generalsekretær og videreformidles til Europarådets medlemsstater, enhver signatar, enhver stat som er part, Det europeiske fellesskap, enhver stat som er invitert til å undertegne denne konvensjon i samsvar med bestemmelsene i artikkel 42, og enhver stat som er invitert til å tiltre denne konvensjon i samsvar med bestemmelsene i artikkel 43.
2. Ethvert endringsforslag fra en part skal meddeles GRETA, som skal legge sin uttalelse om endringsforslaget fram for Ministerkomiteen.
3. Ministerkomiteen skal vurdere endringsforslaget og uttalelsen fra GRETA og kan vedta endringen etter å ha rådspurt partene til denne konvensjon og innhentet deres enstemmige samtykke.
4. Teksten til alle endringer som er vedtatt av Ministerkomiteen i samsvar med nr. 3 i denne artikkel, oversendes partene til godkjenning.
5. Enhver endring som er vedtatt i samsvar med nr. 3 i denne artikkel, trer i kraft den første dagen i måneden som følger etter et tidsrom på én måned etter den dag alle parter har underrettet Generalsekretæren om at de har godkjent endringen.

Kapittel X

Sluttbestemmelser

Artikkel 42

Undertegning og ikrafttredelse

1. Denne konvensjon skal være åpen for undertegning for Europarådets medlemsstater, for ikke-medlemsstater som har deltatt i utarbeidelsen av konvensjonen, og for Det europeiske fellesskap.
2. Denne konvensjon skal ratifiseres, godtas eller godkjennes. Ratifikasjons-, godkjennings- eller godtakelsesdokumentene skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.
3. Denne konvensjon skal tre i kraft den første dag i måneden som følger etter et tidsrom på tre måneder etter den dag ti signatarer, hvorav minst åtte er medlemsstater i Europarådet, har gitt sitt samtykke til å være bundet av konvensjonen i samsvar med bestemmelsene i nr. 2.
4. For enhver stat nevnt i nr. 1, eller Det europeiske fellesskap, som på et senere tidspunkt gir sitt samtykke til å være bundet av konvensjonen, skal konvensjonen tre i kraft den første dag i måneden som følger etter et tidsrom på tre måneder etter den dag dens ratifikasjons-, godkjennings- eller godtakelsesdokument deponeres.

Artikkel 43

Tiltredelse til konvensjonen

1. Etter at denne konvensjon er trådt i kraft, kan Europarådets ministerkomité, etter å ha rådført seg med konvensjonsstatene og med deres enstemmige samtykke, invitere en stat som ikke er medlem av Europarådet og som ikke har deltatt i utarbeidelsen av konvensjonen til å tiltre denne konvensjon, ved en beslutning som treffes med det flertall som er fastsatt i artikkel 20 bokstav *d* i Europarådets vedtekter, og ved enstemmighet blant representantene for de konvensjonsstater som har rett til å sitte i Ministerkomiteen.
2. For en stat som tiltre konvensjonen, skal den tre i kraft den første dag i måneden som følger etter et tidsrom på tre måneder etter den dag tiltredelsesdokumentet deponeres hos Europarådets generalsekretær.

Artikkel 44

Territoriell anvendelse

1. Enhver stat, eller Det europeiske fellesskap, kan på tidspunktet for undertegning eller når den deponerer sitt ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument, angi for hvilket territorium eller hvilke territorier denne konvensjon skal gjelde.
2. Enhver part kan på ethvert senere tidspunkt ved en erklæring rettet til Europarådets generalsekretær, utvide anvendelsen av denne konvensjon til å omfatte andre territorier som er angitt i erklæringen og for hvis internasjonale forbindelser den er ansvarlig eller på hvis vegne den er bemyndiget til å påta seg forpliktelser. For et slikt territorium skal konvensjonen tre i kraft den første dagen i måneden som følger etter et tidsrom på tre måneder etter den dag generalsekretæren har mottatt erklæringen.

3. En erklæring som avgis i samsvar med de to foregående ledd, kan med hensyn til et territorium angitt i erklæringen trekkes tilbake ved underretning til Europarådets generalsekretær. Tilbaketrekkingen får virkning den første dagen i måneden som følger etter et tidsrom på tre måneder etter den dag generalsekretæren mottar erklæringen.

Artikkel 45

Forbehold

Det kan ikke tas forbehold mot noen bestemmelse i denne konvensjon, med unntak av forbeholdet i artikkel 31 nr. 2.

Artikkel 46

Oppsigelse

1. Enhver part kan når som helst si opp denne konvensjon ved underretning til Europarådets generalsekretær.
2. Oppsigelsen skal få virkning den første dagen i måneden som følger etter et tidsrom på tre måneder etter den dag Generalsekretæren mottar underretningen.

Artikkel 47

Underretning

Europarådets generalsekretær skal underrette Europarådets medlemsstater, enhver signatar, enhver stat som er part, Det europeiske fellesskap, enhver stat som er invitert til å undertegne denne konvensjon i samsvar med bestemmelsene i artikkel 42, og enhver stat som er invitert til å tiltre denne konvensjon i samsvar med bestemmelsene i artikkel 43, om

- a. enhver undertegning,
- b. deponering av ethvert ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument,
- c. enhver ikrafttredelsesdato for denne konvensjon i samsvar med artikkel 42 og 43,
- d. enhver endring vedtatt i samsvar med artikkel 41 og dato for endringens ikrafttredelse,
- e. enhver oppsigelse i henhold til bestemmelsene i artikkel 46,
- f. enhver annen handling, underretning eller meddelelse som gjelder denne konvensjon,
- g. ethvert forbehold etter artikkel 45.

Som bekreftelse på dette har de undertegnende, som er behørig bemyndiget til det, undertegnet denne konvensjon.

Utferdiget i Warszawa den 16. mai 2005 på engelsk og fransk, med samme gyldighet for begge tekster, i ett eksemplar som skal deponeres i Europarådets arkiver. Europarådets generalsekretær skal oversende bekreftede kopier til hver medlemsstat i Europarådet, til de ikke-medlemsstater som har deltatt i utarbeidelsen av denne konvensjon, til Det europeiske fellesskap, og til enhver stat som er invitert til å tiltre denne konvensjon.

